

Sisekaitseakadeemia
Justiitskolledž

Kirsika Peterson
KK050

**KINNIPEETAVATE RETSIDIIVSUSRISKI
HINDAMINE TARTU VANGLAS**

Lõputöö

Juhendaja: Silva Kasemets
Sotsiaaltöö magister (MA)

Tartu 2009

ANNOTATSIOON

Kolledž: Justiitskolledž	Kuu ja aasta: Mai 2009
--------------------------	------------------------

Töö pealkiri: Kinnipeetavate Retsidiivsusrisiki hindamine Tartu Vanglas	
Töö autor: Kirsika Peterson	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte:	
<p>Lõputöö on kokku 49 lehel, milledest töö põhiosa moodustab 43 lehekülge. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles. Lõputöö koosneb sissejuhatusest, kolmest peatükist, mis on jaotatud alapeatükkideks, järeldusi tegevast kokkuvõtvast osast ja ingliskeelsest resümeest.</p> <p>Lõputöö läbivad teemad on Tartu Vanglas riskihindamiste koostamisel osalevate osakondade rollid, inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamise tulemuste analüüsimisest tulenevad probleemid individuaalse täitmiskava ja tingimisi ennetähtaega vabanemise korral tehtavast iseloomustuse koostamisel .</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade millised on erinevate osakondade rollid riskihindamise koostamisel ning millised on peamised puudused ja kitsaskohad inspektor-kontaktisiku poolt koostava iseloomustuse või individuaalse täitmiskava koostamisel ning riskihindamisest tulenevate andmete analüüsimisel.</p> <p>Lõputöö hüpoteesiks on väide, et inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamise andmete analüüsimisel iseloomustuse ja individuaalse täitmiskava koostamiseks esinevad puudused ja kitsaskohad. Hüpoteesi kontrollimiseks analüüsis autor valdkonnakeskset kirjandust ning viis läbi uuringu 15 Tartu Vangla inspektor-kontaktisiku seas.</p> <p>Autor leidis uuringu tulemusena, et Tartu Vanglas on inspektor-kontaktisikud kohanenud uue RH korraga, mis on seotud tingimisi ennetähtaegse vabanemisega iseloomustuste ja individuaalsete täitmiskavade koostamisega, kuid riskihindamise tulemuste analüüsimisel esinevad puuduseid. Uurimistulemustest lähtuvalt tegi autor omapoolsed ettepanekud olukorra parandamiseks.</p>	
Võtmesõnad: riskihindamine, individuaalne täitmiskava, kinnipeetav	
Keywords: risk assessmenet, individual treatmenet programme, internee	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Hannes Liivak	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Silva Kasemets	Allkiri:

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD.....	3

SISSEJUHATUS	4
KASUTATUD PÕHIMÕISTED JA LÜHENDID	6
1. EESTI VANGLASÜSTEEM.....	7
1.1. Vanglasüsteemi eesmärgid.....	10
1.2. Tartu Vangla tegevus	10
1.3. Retsidiivsusrisi hindamine Tartu Vanglas	16
1.3.1. Riskihindamissüsteem.....	19
1.3.2. Erinevate osakondade tegevused riskihindamise koostamisel.....	20
1.3.3. Sotsiaalosakonna tegevus kinnipeetavate RH koostamisel.....	21
1.3.4. Julgeolekuosakonna tegevus kinnipeetavate RH koostamisel	24
1.3.5. Üksuste tegevus kinnipeetavate RH koostamisel	28
2. UURIMUSTÖÖ PROBLEEMIASETUS JA MEETOD	31
2.1. Uurimustöö eesmärk ja ülesanded	31
2.2. Uurimismeetod.....	31
2.2.1. Uurimuse läbiviimise protseduur	32
3. TULEMUSED JA ANALÜÜS.....	33
KOKKUVÕTE	43
SUMMARY	44
VIITATUD ALLIKAD.....	45
LISA 1.....	47

SISSEJUHATUS

Teema aktuaalsus on kahtlemata seotud 1998.a Eestis käivitunud kriminaalhooldussüsteemiga, mis liideti vanglaga 2008.a, samuti on karistuspoliitika liberaliseerimine viimaste aastate kõneaineks erinevates ühiskonnagruppides. Justiitsministri poolt vaadati üle kinnipeetava tingimisi enne tähtaja lõppemist vangistusest vabastamise kord ning 01.jaanuar 2007 jõustus Justiitsministeeriumi määrus RT I 2006 46,33, Vangistuseseaduse § 76 lõike 4 alusel, mille kohaselt tuleb vanglal koostada kinnipeetavatele iseloomustus kriminogeensete riskide kohta. Kinnipeetaval on vanglast ennetähtaegseks vabanemiseks kaks võimalust: tingimisi enne tähtaega katseajaga või elektroonilise valvega. Samuti tuleb alates 01.06.2008 koostada igale kinnipeetavale individuaalne täitmiskava, mis on kinnipeetava kohta koostatud riskihindamise põhjal. Tänapäevaks on riskide hindamine juurdunud praktikasse ja on vangla ning kriminaalhoolduse igapäevatöö osa. Koostatud riskihindamisdokument on sisuliselt test, mis aitab kinnipeetava vanglasse saabudes planeerida karistusaega, aitab suunata kinnipeetavat ennetähtaegsele vabanemisele, aitab valida meetodeid kinnipeetava sotsiaalseks rehabiliteerimiseks, hoiakute ja väärtushinnangute muutmiseks ning aitab paremini mõista kuritegevuse psühholoogilisi mehhanisme. Vangla psühholoogil, sotsiaaltöötajal ja julgeolekutöötajal tuleb anda kinnipeetava vabanemisfaasis teistkordne hinnang kriminaalhoolduse ja kohtu tarbeks, kuivõrd kinnipeetav kohaneb ühiskonda ja tuleb seal seaduslikul viisil toime. Peamine eesmärk on retsidiivsusrisiki hindamise kaudu tõsta kuritegevuse ennetusprogrammide efektiivsust ja seeläbi vähendada korduvkuritegevust.

Töö autor soovib anda ülevaate Tartu Vanglas tehtavatest toimingutest ning dokumentidest, mis koostatakse kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise menetluse ja individuaalse täitmiskava raames. Samuti on eesmärgiks kajastada erinevate osakondade ametnike tegevusi kriminogeense retsidiivsusrisiki hindamisel. Sarnastel teemadel on varasemalt küll uurimusi tehtud, kui mitte kriminogeensete riskide aspektist lähtudes, samuti omab uurimus praktilist väärtust vanglatöö korraldamisel juhtides tähelepanu protsessi kitsaskohtadele.

Töö lõpus teeb autor uurimistulemustele toetuvad järeldused ja esitab omapoolsed ettepanekud riskihindamissüsteemi täiustamiseks praktikas.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida riskihindajate kohanemist jõustunud muudatustega, mis omakorda muutsid olulised erinevate osakondade töökorraldust. Samuti on eesmärgiks anda ülevaade inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamiste tulemuste analüüsimisel esinevatest probleemidest ja kitsaskohtadest Tartu vanglas ning esitada vastavasisulised ettepanekud probleemide/kitsaskohtade ületamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks on autor läbi viinud Tartu Vanglas töötavate inspektor-kontaktisikute hulgas anonüümse ankeetküsitluse. Samuti on autor uurinud teemakohast kirjandust, internetimaterjale ja õigusakte.

KASUTATUD PÕHIMÕISTED JA LÜHENDID

Retsidivism – retsidivismi all mõistetakse tagasipöördumist teatud kuritegelikule käitumisele (Holley 2002, 1352)

Kinnipeetav – vanglas vangistust kandev süüdimõistetu (Vangistusseadus § 2)

Individuaalne täitmiskava – kinnipeetava karistuse täideviimise programm (RTL 2007,18,279)

Riskihindamine – meetodika, mille läbi hinnatakse isiku ohtlikkust ja uue kuriteo riski nii kriminaalhooldusalusel kui vanglas ning vastavalt sellele planeeritakse vajaliku intensiivsusega sekkumine, mis aitab kaasa ühiskonna turvalisuse tõstmisele (<http://www.just.ee/1480>)

RH – riskihindamine

ITK – individuaalne täitmiskava

VangiS – Riiklik kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register

TEV – Tingimisi ennetähtaegne vabanemine

MI- motiveeriv intervjuerimine

JVO- joovastivaba osakond

ART - agressiivsuse asendamise treening

1. EESTI VANGLASÜSTEEM

Kuritegevus on paratamatu ja selle täielik likvideerimine ei ole võimalik. Kriminaalpoliitika võimuses on kuritegevust piirata ja seda kontrolli all hoida, mitte aga täielikult likvideerida. Korduvkuritegevus on universaalne nähtus kõikides kultuurides. (Sootak 2003, 139) Eesti tänast karistuspoliitikat mõjutavad olulisel määral läänemaailmas (Euroopas) kehtivad reeglid ja tavad. Selles mõttes oli näiteks surmanuhtluse kaotamine Eestis karistusliku sanktsioonina ja selle asendamine eluaegse vanglakaristusega paratamatu, kuna surmanuhtlus ei mahu enam siinses kultuuriruumis karistuslike sanktsioonide nimekirja. Uued suunad karistuspoliitikas on toonud kaasa arengu isiku hoiustamiselt inimese arendamise suunas eesmärgiga vähendada vangistusest tulenevaid negatiivseid mõjusid isiksusele.

Lähtudes uuest karistuse täideviimise mudelist, on vastavalt vanglate valdkonna arengustrategiale Eesti vanglasüsteemil kaks missiooni:

1) tagada, et saavutataks vangistuse täideviimise eesmärgid ja kinnipeetava turvalisus vanglas;

2) tagada kinnipeetava resotsialiseerimine ja ettevalmistamine vabanemiseks, et luua eeldused tema edukaks kohanemiseks ja toimetulemiseks ühiskonnas.

(Estonian Prison System Yearbook 2000/2001, 7)

Pärast Eesti iseseisvuse taastamist võttis 1992. aastal vanglate välisvalve üle kinnipidamiskohtade amet koos Kodukaitsega. 1993. aastal hakati uue täitemenetluse seadustiku alusel vanglasüsteemi reformima: asendati nõukogudeaegsed töökolooniad vanglasüsteemiga, kus on avavanglad, poolkinnised ja kinnised vanglad, riigiametnike ühe kategooriana loodi vanglaametnikkond. Septembris 1992 alustas õppetegevust Sisekaitseakadeemia korrektsioonikolledž, mida võib nimetada vanglaametnikkonna uue põlvkonna alguseks. Õige pea aga hakkasid ilmema seadustiku puudused. Näiteks oli süsteem orienteeritud kinnipeetavate korraliku käitumise tagamisele, mitte resotsialiseerimisele. Aastast 2000 kehtiva vangistuseseaduse järgi on vangistuse

eesmärgiks suunata kinnipeetav õiguskuulekale käitumisele ja kaitsta õiguskorda. (Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse aastaraamat 2006).

Vanglasüsteemi missioonist lähtuvalt tuleb siinkohal mainida ka korduvkuritegevust, mis on universaalne nähtus kõikides kultuurides. Laiemalt defineeritakse retsidiivsust kui mistahes uue kriminaalse või delikventse käitumise korduvust: kontakte politseiga, areste, kriminaalhoolduse nõuete rikkumist ja karistuse täitmisele pööramist, vandalismi, teatatud süütegusid, uut karistust, saatmist noortevanglasse või vanglasse (McGuire, 2002). Taasvangistuse määr on retsidiivsuse uuringutes kasutatav näitaja, mis näitab, kui ruttu pärast vabastamist kurjategija uue kuriteo eest vangistatakse. Tavaliselt uuritakse retsidiivsust kahe aasta jooksul pärast vanglast vabanemist või kriminaalhoolduse lõppemist, kuid kirjanduses on andmeid ka kolmeaastase ja pikema vaatlusaja kohta (Makkai, Ratcliffe, Veraar, Collins, 2004). Käesoleva töö uurimuslikus osas on retsidiivsuse uurimiseks aluseks võetud toimepandud kuritegu katseajal ning katseaja tingimuste rikkumine, mis on olnud põhjuseks vangistuse täimisele pööramisel.

McGuire (1995) arvates on ilmne, et korduvkuritegude määra saab vähendada, kuid mitte karistuslike meetoditega. Tõhusad on need meetodid, mis mõjutavad tegureid, millel kuriteo toimepanku juures põhjuslik või kaasnev osa. Kriminaalhoolduse katseajal toimepandud kuritegude uurimine on tähtis, kuna see annab teadmisi retsidiivsuse mahust ja korduvkuritegevusega seotud teguritest. Need teadmised võimaldavad keskenduda retsidiivsust mõjutavatele teguritele, et parandada töö efektiivsust kriminaalhooldusaluste ja vanglast vabanenutega (Minor, Welss, Sims, 2003).

Vanglad ja kriminaalhooldus ei ole ühiskonnas populaarsed teemad. Tähelepanu saavad vanglad tavaliselt siis, kui neid avatakse või sulgetakse. Kuigi Eestis ei ole vanglad muutunud veel heakodanlikuks tabuteemaks, vaid on endiselt päevakorral, võib siiski kindlalt väita, et vanglasüsteem on muutunud jäigast ja iseendasse pööratud Gulagist organisatsiooniks, mis arvestab muutuste ja suundumustega ühiskonnas. See protsess – muutuda kohast, kus inimesi lihtsalt kinni hoitakse, kohaks, kus inimestega mitmekülgselt tööd tehakse – on pöördumatu aga mitte lõppenud. Vangla- ja sellega tihedalt seotud

kriminaalhooldussüsteem pole kaugeltki valmis. (Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse aastaraamat 2006)

Eesti vanglasüsteem on üle minemas nüüdisaegsetele kambervanglatele. See üleminek on vältimatult vajalik lõpetamaks „kuritegevuse ülikoolide“ vohamise laagervanglates. Pärast Tallinna vangla uute hoonete valmimist, jääks Eestisse neli vanglat: Tallinna, Tartu ja Viru Vangla, piirkondlike kuni 1000-kohaliste kambertüüpi vanglatena ning Murru vangla neljandat ja enamat korda karistatud inimestele. Uued vanglad aga ei tähenda mitte betooni ja trelle. Tähtsaim pole ka hea töökeskkond vanglaametnikule. Kõige olulisem uute vanglate juures on uuenev vanglatöötaja – inimene, kes aitab seaduserikkujate karistust sisukalt täide viia. Vanglaametniku töö tänapäeval pole, püss õlal, okasraatide vahel jalutada, vaid see tähendab mitmeplaanilist tööd inimestega. Samavõrra tähtis on kriminaalhooldaja roll. Arusaama, et lõppkokkuvõttes kuuluvad vangla ja kriminaalhooldus samasse ahelasse, kuhu ka politsei, prokuratuur ja kohtud, kelle rolli turvalisuse tagamisel keegi ei alahinda. (Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse aastaraamat 2006)

Vanglasüsteem on olnud pidevas muutumises, viimase aja üheks olulisemaks muutuseks on kahtlemata üleminek kambersüsteemile, piirkondlikkuse põhimõttele, vangla osaline spetsialiseerumine teatavale kliendirühmale. Kinnipeetavatega vanglas tehtav on samuti paljuski erinev, mis oli üheksakümnendate alguses. Kinnipeetavate hõivatus erinevate tegevustega sh töötamine (nii vanglas kui ka väljaspool vangla territooriumi), osalemine grupitöodes, JVO töös ning ka muus sotsiaalosakonna poolt väljapakutavas on muutunud aktiivsemaks. Karistuse sisukas täideviimine on muutunud primaarseks. Kinnipeetava hoiustamiselt on alustatud üleminekut kinnipeetava arendamisele.

1. 1 Vanglasüsteemi eesmärgid

Vangistusseaduse järgi on vangistuse eesmärk suunata kinnipeetav õiguskuulekale käitumisele ja kaitsta õiguskorda (Vangistusseadus § 6) ehk teisisõnu: vangistus peab aitama kinnipeetaval pärast vabanemist ühiskonnas toime tulla ning seeläbi vähendada kuritegevust. Et kinnipeetav tuleks pärast karistuse kandmist ühiskonnas toime, võimaldatakse tal vanglaväliselt suhelda, omandada üld- ja kutseharidust, pakutakse tööd ja sotsiaaltöötaja/psühholoogi abi. Õiguskorra kaitsmine tagatakse järelevalvega kinnipeetavate üle.

Vanglate puhul juurutatakse piirkondlikkuse põhimõtet – kinnipeetav kannab karistust oma elukohale võimalikult lähedal, et ka vangistuse ajal säiliks tema positiivsed sotsiaalsed sidemed ja suhtlus perekonnaga (Kreem, 1995, 373). Kuna ühiskonna ootused üldise turvalisuse tagamise suhtes on pidevalt suurenenud, mõjub selline olukord õiguskaitseüsteemi arengule tervikuna: pelgalt rangem karistus ei anna pikema aja jooksul soovitud tulemust, karistamine peab olema mõjus ja kaitsma ühiskonda.

Kokkuvõtvalt on vangistuse eesmärk ühtne-korduvkuritegevuse ennetamine, suunates isikut õiguskuulekale teele tagades samal ajal ka õiguskorra kaitse. Töö meetodid on kriminaalhooldusega osalt sarnased, üldkokkuvõttes on aga siiski tegemist mittevabatahtliku kliendiga/sundkliendiga. Vanglates on võrreldes kriminaalhooldusega olukord ning vahendite valik pisut keerulisem. Liites kriminaalhoolduse vanglatega muutub vanglasüsteem terviklikumaks, rohkem tuleb juurde vahendeid ja võimalusi seatud eesmärkide täitmiseks.

1.2 Tartu Vangla tegevus

Tartu Vangla tegevusega algas Eesti vanglasüsteemi üleminek laagersüsteemilt kambarsüsteemile. Samuti pandi alus piirkondliku vanglasüsteemi loomisele. Tartu Vangla paikneb 93 763 m² suurusel alal Emajõe lammil. 23 000-l ruutmeetril asuvad administratiivhoone, vastuvõturuumid, puhke- ja spordiruumid, õppeklassid,

tootmispinnad metalli-, puu- ja tekstiilitöök, ruumid usutalituste korraldamiseks ja abiruumid. Kambreid on 479, iga kambri suurus 10 m². Turvalisust aitavad tagada üle 170 videokaamera, kallaletungi-häiresüsteemid personali kaitseks ning spetsiaalsed valvesüsteemid ligi 1 km pikkuse välispiirde kaitseks.

2003. aasta oli Tartu Vangla esimene täispikk tööaasta. Aasta tõestas, et vangla tähtsaimaks ressursiks on personal. Tartu Vanglas on 361 ametikohta, neist 269 vanglaametnikud. Varasem vanglatöö kogemus oli vaid umbes veerandil töötajaist. Just selles peitus ka kollektiivi tugevus ja arengupotentsiaal – enamikul ametnikel ei ole laagervangla suhtlemis- ja tööharjumusi, mis võivad igapäevatööd häirida. Mais 2003 käivitati Tartu Vanglas Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ja politseistruktuuride koostöös saatmiskeskuse pilootprojekt. Sellest on välja kasvanud saatmisosakond Tartu Vangla iseseisva struktuuriüksusena. Osakonna ülesandeks on korraldada kinnipeetavate saatmist kinnipidamisasutuste vahel kogu Eestis. (Vanglasüsteemi aastaraamat 2004)

Tänapäeva karistuspoliitika kohaselt on igasuguse karistuse mõtteks mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest. Vangistus kui kõige kulukam karistusviis on viimane võimalus. Vangistuse eesmärgiks on vähendada tõenäosust, et kinnipeetav sooritab tulevikus uue kuriteo. Nii aitab vanglasüsteem kaasa ühiskonna turvalisuse tagamisele. See eesmärk on saavutatav üksnes juhul, kui lähtutakse inimese individuaalsest riskist ja vajadustest ning keskendutakse teguritele, mis mängivad põhjuslikku või olulist rolli kuritegelikus käitumises. Seega on äärmiselt tähtis ühelt poolt hinnata iga kinnipeetava riske ja vajadusi ning teiselt poolt arendada sekkumisprogramme, mis võimaldavad iga kinnipeetava puhul rakendada just tema jaoks „töötavaid“ meetmeid. Tartu Vanglas saab kinnipeetav omandada põhi- ja gümnaasiumiharidust ning kutseharidust. Levinumad kutseõppevaldkonnad on metalli- ja puidutöö. Vangistusseaduse järgi on tööealised süüdimõistetud kohustatud töötama. Töökohustusest on vabastatud haridust omandavad või töövõimetud süüdimõistetud, samuti vanglas kuni kolmeaastast last vanglas kasvatavad süüdimõistetud. Tööhõive vanglates jaguneb tinglikult kaheks: vanglasisesed majandustööd (nt abitööd, koristamine, köögitöö jne) ning tootmistegevus. Kinnipeetavate hõivamist tootmistöödel

organiseerib Tartu Vanglas aktsiaselts Eesti Vanglatööstus, mis on riigile kuuluv ettevõtte, mis asutati 2001 a vanglate tootmisüksuse baasil. (Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse aastaraamat 2006)

Tartu Vanglas on kinnipeetavate poolt hõivatud 80 töökohta, väljaspool vangla territooriumi ei tööta käesoleval hetkel ühtegi kinnipeetavat. Töötavate kinnipeetavate arv süüdimõistetud isikute hulgas jääb vahemikku 22-24 protsenti. Kuigi töötamine on kohustuslik, peetakse tööd vanglas privileegiks ja töötada saavad vaid hea käitumisega kinnipeetavad. Vanglale on kinnipeetavate tööpanus kasulik, stabiilne töökoht, igakuine sissetulek ja võimalus karistusele kuuluvat aega tööga sisustada on üks suurimaid hea käitumise motivaatoreid. Tartu Vanglas kehtivat tööhõive ankeeti võib pidada heaks lahenduseks, kuna see on oluliselt kergendanud vangla tööd kinnipeetavate värbamisel ja valikul. Täidetud ankeedid tagavad pideva kandidaatide olemasolu võimalikele töökohtadele. Varasemalt kasutasid kinnipeetavate tööjõudu mitmed eraettevõtted Tartu linnast ja lähiümbrusest (Sõdda, 2007, 37), kuid käesolevaks hetkeks on töösuhted peatatud.

Uimastiennetusega alustati vanglasüsteemis 1998. aastal. Kuni 2003. aastani keskenduti eeskätt pakkumise vähendamisele – uimastite kättesaadavust piirati kontrolli tõhustamise, tarbijate avastamise ja karistamise abil. Nüüdseks on hakatud üha rohkem tähelepanu pöörama ka nõudluse vähendamisele – sõltlaste ravi ja rehabilitatsioon – ning kahjude vähendamisele – kaasnevate õigusrikkumiste ja nakkushaiguste leviku piiramine (Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse aastaraamat 2006). Uimastipreventsiooniga tegelevaid vanglasisesid osakondi eksisteerib vaid üks- 2006. a 1. maist joovastivaba osakond Tartu Vanglas. Osakonda on eelistatud loomulikult esmakordsed kinnipeetavad, kelle intellektuaalne areng võimaldab osaleda grupitöodes ning verbaalsed võimed ei ole takistuseks teraapilistes tegevustes kaasalöömisel. Tähtsaim on siiski osakonda pääsemisel: kinnipeetav on nõus täieliku kainusega, valmis muutumist kinnitama ja abi vastu võtma ning reegleid järgima. JVO programmis saavad kinnipeetavad läbida mitmesuguseid programme- sõltuvusainete tarvitamise muutmise rehabilitatsiooniprogramm "Eluviisitreening", ärritumise kontrollimise ja viha valitsemise

oskuste treening "Viha juhtimine", toimetulekuoskuste programm "Sotsiaalsete oskuste treening". 2007. a juuniks oli programmi lõpetanud 8 kinnipeetavat. Hetkel on osakonnas võimalik osaleda JVO kunstiringis, JVO filmipäeval, joogatreeningus, vabastavas hingamises, vestlusingis „Elu väärtused“. Programmi läbinud kinnipeetavate puhul võib tagasiside põhjal välja tuua, et kinnipeetavad on muutunud sallivamaks, tasakaalukamaks ja avatumaks, nende omavaheline koostöö on paranenud, usk oma toimetulekusse märksa suurem.

Siinkohal ei saa tähelepanuta jätta suunda, mis ilmneb täitmisplaani muudatustega kinnipeetava paigutamisel. Seoses uue täitmisplaani jõustumisega 13.04.2008 paigutatakse lisaks piirkondlikkusele kinnipeetav vanglasse tulenevalt vangla spetsialiseerumisest. Tartu Vanglasse paigutatakse Lõuna, Lääne ja Kesk - Eestis elavad isikud (lähtutakse rahvastikuregistrisse kantud andmetest). Lisaks paigutatakse Tartu Vanglasse siis kinnipeetavad, kellel on narkootiliste ainete tarvitamisest tingitud sõltuvushäired ja kes vajavad aktiivset sekkumist sõltuvusest vabanemiseks.

Kõikides Eesti Vanglates viiakse läbi mitmesuguseid sotsiaalprogramme: ART (agressiivsuse asendamise treening), see on sekkumismeetod töös vägivaldsete kinnipeetavatega. (Rehabilitatsiooniprogrammide kogumik, 2005)

MI (motiveeriv intervjuerimine), see on inimese üldist muutumist toetav programm. Sisuliselt on tegemist individuaaltehnika vormiga, mille aluseks on kliendikeskne lähenemine. Seepärast on motiveeriv intervjuu paslik tehnika teostamiseks teisi, konkreetse suunitlusega programme, nagu näiteks programmid agressiivsetele klientidele, narkosõltlastele, seksuaalkurjategijatele vm. (Rehabilitatsiooniprogrammide kogumik, 2005)

Psühhosotsiaalse rehabilitatsiooniprogramm, selle eesmärgiks on tõhustada kinnipeetava toimetulekut vabadusse naasmisel, individuaalne töö klientidega, muutuseks valmisoleku hindamine, motivatsioon, eneseteadlikku, alternatiivsed elu-ja töökeskkonnad, eesmärgi

püstitamine, toetava sotsiaalvõrgustiku loomine. (Rehabilitatsiooniprogrammide kogumik 2005).

Sotsiaalprogramm peredele. Sotsiaalprogramm peredele viiakse läbi koostöös kriminaalhooldusosakonnaga. Eesmärgiks oli kinnipeetavate ja nende perede ettevalmistamine kinnipeetava ennetähtaegseks vabanemiseks.

Pereprogramm aitab juba vangistuse ajal kinnipeetaval ennast ette valmistada koduste probleemide ületamiseks, programm on mõeldud abikaasa või elukaaslasega kinnipeetavale ja osalema kutsutakse just neid, kellel on avanemas ennetähtaegse vabanemise võimalus. (Vanglasüsteemi Aastaraamat 2004)

Vihajuhtimise kursus. Vihajuhtimise kursus on mõeldud kinnipeetavatele, kellel on raskusi oma vihatunde valitsemisega. Kursuse eesmärgid on järgmised: täiendada kursusest osavõtjate teadmisi sellest, mis nendega vihastades toimub, selgitada, miks on vaja oma ärritumist kontrollida, selgitada, milleks on viha juhtimine kasulik, parandada oskust oma viha valitseda, anda võimalus harjutada viha valitsemist rolliharjutuste abil. S. Pärn'a poolt 2006. a esitatud lõputöös jõudis autor ettepanekuni, et vihajuhtimise kursuse võiksid läbida ka mõned ametnikud, sest kinnipeetavate puhul on programmide tulemuslikkus sõltuvuses vangistuskeskkonnast. (Pärn, 2006)

Kõigi nende programmide raames teostatakse ka psühholoogilist nõustamist. Psühholoogiline nõustamine on nõustaja ja kliendi koostöös toimuv protsess, kus hinnanguvabas õhkkonnas analüüsitakse põhjusi, mis on viinud probleemse olukorrani, arutatakse selle muutmise võimalusi ning püütakse leida uusi vaatenurki, lahendusi ja tulevikuväljavaateid. (Vanglasüsteemi Aastaraamat 2004)

Kuid olgu süsteem nii hea kui tahes, kinnipeetavate puhul on alati tegemist sunniabinõude kasutamisega, mille korral ei saa järgida inimese enesemääramise õigust. Siinkohal on tarvis motiveerida kinnipeetavaid tahtma abi enda muutmiseks. Tähtis roll vangla sotsiaaltöötajal ja vanglaametnikul, kel võimalik eesmärgi poole püüelda vaid

koos vanglaametnikuga (siinkohal on silmas peetud eelkõige järelevalvet teostavaid ametnikke).

Kinnipeetavatele tagatakse vanglavälise suhtlemise, üld- ja kusehariduse omandamise, töötamise ja vaba aja muul viisil kasutamise võimalused. Resotsialiseerumisabinõude ellurakendamisel ongi olulisim kinnipeetava hõivatus, mille peavad tagama põhiliselt haridus ja töö, mis omakorda peaks soodustama vangistust kandnud inimese sotsiaalset kohanemist ning iseseisvat toimetulekut ühiskonnas. Kõik need üritused, programmid ja projektid teenivad ühte eesmärki: hoida kinnipeetav eemal kuritegelikest mõtetest ning tegudest. Kogu vanglas tehtava sotsiaaltöö eesmärgiks on kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ning õiguskorra kaitse.

Kurjategijate, eriti aga korduvkurjategijate rehabilitatsioon on äärmiselt problemaatiline valdkond, nende rehabilitatsioonis domineerivad samuti praktiliste oskuste õpetamisele suunatud, eelkõige kognitiiv-käitumuslikud meetodid. Selle kohaselt on kriminaalne käitumine nagu iga teinegi käitumine õpitud tegevus, mida saab muuta õpetades seaduserikkujatele uusi adekvaatseid sotsiaalseid oskusi. Uurimused, millega mõõdetakse erinevate rehabilitatsiooniprogrammide tulemuslikkust, on samuti kinnitanud kognitiivkäitumuslike meetodite edukust (Pärn,2006). Kahtlemata ongi seaduserikkujatele konkreetsete sotsiaalsete oskuste ja toimetulekustrateegiate õpetamine retsidiivsuse vähendamise seisukohalt tulemuslikud.

Kokkuvõtvalt oli Tartu Vangla tegevus alguseks Eesti vanglasüsteemi üleminekule laagersüsteemilt kambarsüsteemile, senisest rohkem arvestatakse kinnipeetava paigutamisel piirkondlikkuse põhimõtet. Lisaks piirkondlikkusele paigutatakse kinnipeetav vanglasse tulenevalt vangla spetsialiseerumisest. Käesoleval hetkel toimib Tartu Vanglas ainulaadne joovastivaba osakond. Kinnipeetavate puhul on siiski tegemist sunniabinõude kasutamisega, sotsiaaltöö vanglas hõlmab mitmesuguseid projekte vangide õiguskuulekale käitumisele suunamisel. Resotsialiseerumisabinõude ellurakendamisel on olulisim kinnipeetava motiveeritus hõivatuseks.

1. 3 Retsidiivsusrisi hindamine Tartu Vanglas

Enamus inimesi paneb oma elu jooksul toime väiksemaid õigusrikkumisi, olgu see siis kas alaealisena alkoholi või tubaka tarvitamine, tee ületamine punase tulega või täiskasvanuna kiiruse ületamine liikluses. Paljud täiskasvanud on saanud vähemalt korra elus karistada rahatrahviga näiteks valesse kohta auto parkimise eest, kuid see ei tähenda, et nad oleksid kurjategijad. Vangistus on raskeim kriminaalkaristus, mille puhul võetakse inimeselt vabadus. KarS § 56 lg 2 kohaselt võib vangistust mõista ainult siis, kui karistuse eesmärke ei ole võimalik saavutada kergema karistusega ja kui teised karistusliigid on ennast ammendanud (KarS).

Vangistusse sattunute karistusaeg on jagatud kolme faasi: vastuvõtu-, põhi- ja vabastamisfaasiks. Vastuvõtufaasi eesmärk on aidata kinnipeetaval integreeruda vanglaellu ning talle koostatakse resotsialiseerimisprogramm. Põhifaasis püütakse ellu viia programmis kavandatud meetmed, sekkumised ja vabastamisfaasi ülesanne on valmistada kinnipeetav ette eluks pärast vanglast vabanemist (Vanglasüsteemi Aastaraamat 2004).

Kinnipeetavatele, kelle reaalne vabaduskaotuslik karistus ületab ühte aastat, teostatakse vangistuse alguses retsidiivsusrisi hindamine. Vangla hindamisrühm koostab kinnipeetava kohta individuaalse täitmiskava, mille eesmärgiks on planeerida tööd iga kinnipeetavaga individuaalselt. Täitmiskava koostamiseks tutvuvad komisjoni liikmed, kuhu kuuluvad vangla psühholoog, sotsiaaltöötaja, julgeolekutöötaja (vajadusel nõustab arst, hariduskorraldaja ja tööhõivespetsialist), kinnipeetava isikliku toimikuga ja viivad kinnipeetavaga läbi vestluse. Intervjuu käigus selgitatakse välja kinnipeetava kuriteo (tegude) laad, eluloolised andmed, isikuomadused, võimalikud eelnevad sõltuvused ja mõjusfäärid, mõtlemine ja väärtushinnangud ja lõpuks motiveeritus vangistuse ajal aega kasulikult sisustada.

Inglismaal on leitud, et on üheksa põhilist valdkonda, mis mõjutavad retsidiivsusrisi ja mida saab vangistuse ajal kas siis positiivselt või negatiivselt mõjutada: need on haridus,

töö, narkootikumid ja alkohol, vaimne ja füüsiline tervis, hoiakud ja enesekontroll, toimetuleku- ja elamisuskused, elukoht, toetused ja võlad ning perekond (Jakobi 2004, 29). Kõiki neid valdkondi kajastab ka Justiitsministeeriumi poolt välja antud riskihindamisjuhend ja küsimustik, milles uuritakse uue kuriteo riski lähtuvalt isiku sotsiaalse ja majandusliku olukorra ning tervise hindamisest (Riskihindamise koolitus 2004).

Kinnipeetavale koostatakse riskihindamisjuhendi järgi komisjoni poolt ühiselt rikkihindamisdokument, kus spetsialistide hinnanguil on ära toodud peamised retsidiivsusrisi faktorid. Retsidiivsuse maandamiseks on tehtud ettepanekud vangistusaja kasuliku sisustamise osas. Vangla terminoloogiat kasutades nimetatakse täitmiskava koostamist ITK-riskihindamiseks, kus kinnipeetavale rakendatavad kohustused (kohustus omandada haridus, läbida kutseõpe või osaleda sotsiaalprogrammides) on siiski soovitusliku iseloomuga. Reeglina vaadatakse täitmiskava üle kord aastas (noorte kinnipeetavate puhul iga kuue kuu järel) ning vajadusel sekkumisi muudetakse või täiendatakse.

Põhifaasi ehk vangla igapäevaelu peaeesmärgiks on kinnipeetava individuaalne täitmiskava ellu rakendada, kus resotsialiseerumisabinõude rakendamise raskuspunktiks on kinnipeetavate kasulik hõivatus. Siinkohal on takistavateks teguriteks kinnipeetavate suur arv, vangla poolt pakutavate võimaluste piiratus (töö, kutseõpe, sotsiaalprogrammid), vanglasisesed julgeolekuprobleemid (kinnipeetavate omavaheline suhtlemine) ja vähene motiveeritus, mis kõik raskendavad sekkumiste efektiivsust.

Nagu eelpool nimetatud, ei kasuta kõik vangistuses viibijad karistusaega sihtotstarbeliselt ja kohanevad passiivse vanglaelu stiiliga ning halvimal juhul lülituvad vangla subkultuuri (Sootak, Pikamäe 2001, 170). Vangistus soodustab süüdlase desotsialiseerumist, paratamatult nõrgenevad või katkevad olulised sotsiaalsed kontaktid väljaspool vanglat (perekond, sõbrad, töökaaslased). Vanglakaristus tekitab retsidiivsust

ja vanglast vabanenutel on tunduvalt suurem võimalus sinna tagasi sattuda, kui nendel, kes ei ole varem vanglas viibinud (Foucault 1999, 388).

Arvestades negatiivseid vangla mõjusid kinnipeetavale, annab seadusandja võimaluse vabaneda vanglast ennetähtaegselt, kuid selleks peab kinnipeetav üles näitama motivatsiooni ja tahet oma õiguskaualeka käitumisega vanglas. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise näol on tegemist väga mõjusa karistuspoliitika vahendiga, mis ühest küljest võimaldab riigil reguleerida kinnipeetavate arvu kinnipidamiskohtades ning ühtlasi suunab ka kinnipeetavaid vanglas korralikumale käitumisele (Sootak, Pikamäe 2001, 154-155).

Kohus arvestab tingimisi ennetähtaegse vabastamise puhul vangistuse jooksul individuaalse täitmiskava eesmärkide täitmist ja kinnipeetavat iseloomustavaid riskihindamismaterjale. Vangla hindamisrühmal tuleb ennetähtaegset vabastamist koostada kriminaalhoolduse tarbeks kinnipeetavale retsidiivsusrisiki hindamine. Kuna ITK-riskihindamine on vanglas suhteliselt uus nähtus ja toimib aktiivselt alates 2007 a., siis reeglina vabanemisfaasis kinnipeetavatele uue kuriteo riskiohtu eelnevalt hinnatud ei ole.

Riskihindamine vabanemisfaasis kinnipeetavatele on praktikas keeruline just seetõttu, et suure vangide arvu tõttu ei ole näiteks vangla sotsiaaltöötajal või psühholoogil olnud otsest kontakti kõigi kinnipeetavatega. Sageli nähakse hinnatavat esmakordselt intervjuul, samas tuleb anda objektiivne hinnang, kuivõrd kinnipeetav kohaneb ühiskonda ja tuleb seal seaduslikul viisil toime. Kinnipeetava olukorda tuleb hinnata mitmest aspektist – hinnates klienti kui isiksust, tema mõtlemist ja väärtushinnanguid, analüüsides tema probleeme, võttes arvesse tema varasemat kriminaalset tegevust ja käitumist vangistuse jooksul, kutseoskusi ja töökogemust, suhetevõrgustikku jne. Nii nagu ITK-riskihindamise puhul, teeb vangla hindamisrühm otsuseid retsidiivsusrisiki hindamisel peamiselt kahe infokanali põhjal: kinnipeetava isikliku toimiku ja kinnipeetavaga

intervjuu põhjal. Sellise lähenemise kõige suuremaks puuduseks on subjektiivsus informatsiooni kogumisel ja subjektiivsus saadu põhjal järelduste ja ettepanekute tegemisel riskide maandamise osas. Hindamise puhul on raske (võimatu) olla objektiivne just neis punktides, mis ei tugine faktilisel materjalil ning millist kinnipeetavapoolset informatsiooni ei ole võimalik vangla ressursse arvestades kontrollida (eluase, suhted, töökoha olemasolu).

Vangistuses on ITK- riskihindamine karistuse täideviimise programm läbi sekkumiste, mis jätab vanglale võimaluse vajadusel sekkumisstrateegiaid muuta. Ennetähtaegse vabanemise korral tehtavad sekkumisetpanekud on kriminaalhooldusele soovitusliku iseloomuga jätkamaks vanglas alustatud.

1.3.1 Riskihindamissüsteem

Riskihindamine on *OASyS*-e järgi pidevalt kestev protsess. See tähendab, et esmane hindamine viiakse läbi võimalikult kiiresti peale isiku kriminaalhooldusele/hoolduse ettevalmistamisele määramist või vanglasse saatmist. Vahehindamisi tehakse regulaarselt või iga kord, kui isiku eluviisis või käitumises toimub oluline muutus. Kui selgub, et muutus põhjustas ka riskitaseme tõusu või languse, muudetakse uutest oludest lähtudes hoolduskava ja ITK. Korduval hindamisel tuleb arvesse võtta staatiliste ja dünaamiliste tegurite erinevust – varasemate kuritegude kohta käiv info on staatiline faktor ning jääb katseaja jooksul korduvatel hindamistel tavaliselt muutmata. Samas andmed ohvritesse suhtumise ja kuritegude eest vastutuse võtmise kohta võivad aja jooksul muutuda. (Riskihindamise käsiraamat 25.10.2006)

„Hea“ on riskihindamine siis, kui:

- kogutakse võimalikult palju õiget infot õigusrikkuja kohta, arvestades aega, kohta, olemasolevaid võimalusi (kõhutunne on tähtis!),
- ollakse teadlik õigusrikkuja võimalikust riskideskaalast, kellele ja kuidas ohtlik,

- ollakse teadlik võimalikest „ käivitajatest “ ja riskifaktoritest, üldised käivitajad on alkohol, narkootikumid jms inimese endaga seotud käivitajad, suheldakse kõigi osapooltega st võrgustikuga,
- selgitatakse välja kõik võimalused ja nende tõenäosus,
- koostatakse plaan riski ja võimaliku ohtlikkuse käsitlemiseks (Riskihindamise käsiraamat 25.10.2006)

Kindlustushindamine ja professionaalne (e. kliiniline) hindamise puhul kasutatakse kaht erinevat meetodit riski hindamiseks:

- professionaalne (kliiniline) meetod põhineb seaduserikkujaga tehtaval intervjuul. Kõige levinumaks professionaalse hindamise mudeliks on intervjuu õigusrikkujaga, karistusandmete ja muu dokumentatsiooni analüüs ning selle ja intervjuueerija isiklike teadmiste ja kogemuste põhjal tehtud otsus. Suurbritannias leiti, et ainult selle meetodi kasutamine ei ole piisav. Uurimused näitasid, et üksnes professionaalse hindamise põhjal saadud tulemused võivad olla ebatäpsed, oma osa mängivad intervjuueerija eelarvamused ja eksimused.
- kindlustushindamine töötati välja professionaalse hindamise piiratuse ületamiseks. Kindlustamishindamine põhineb samal süsteemil, mis elukindlustuse tegemiseks läbiviidav hindamine. Prognoositakse teatud negatiivsete sündmuste esinemise võimalikkust. Kindlustushindamise aluseks on näidisgruppide statistilised võrdlused. (Riskihindamise käsiraamat 25.10.2006)

Parimaks riskihindamiseks peetakse segu kahest eelnimetatud meetodist st üks täiendab teist. Hindamine võib hinnatavates esile kutsuda ka negatiivseid reaktsioone. Levinud on arusaam, et sotsiaaltöö praktikat pole võimalik hinnata, kuna selle mõõtmine on liiga keeruline (Cheetham, jt., 1992).

1. 3. 2 Erinevate osakondade tegevused riskihindamise koostamisel

Kinnipeetavate retsidiivsuse hindamisest Tartu Vanglas võtavad osa vanglas erinevad osakonnad. Sinna kuuluvad: sotsiaal- ja julgeolekuosakond ning vangla üksused. Igal

osakonnal on oma roll ja kindel hindamissüsteem ning ülesanded millist etapp nad kinnipeetava elus peavad hindama. Enne igat riskihindamise koostamist tutvuvad riskihindamist koostavad ametnikud kinnipeetava isikliku toimikuga ja vestlevad kinnipeetava isikuga. Osakondade ametnikele antakse kindel kuupäev kuna nad peavad oma hinnangu esitama inspektor-kontaktisikule, kes on määratud hindamisrühma juhiks ja kelle ülesandeks on esitada kokkuvõtlik iseloomustus kriminaalhooldajale või koostada kinnipeetavale individuaalne täitmiskava.

1. 3. 3 Sotsiaalosakonna tegevus kinnipeetavate RH koostamisel

Sotsiaalosakonnas koostavad riskihindamist sotsiaaltöötajad ja psühholoogid .

Sotsiaaltöötaja ülesandeks on küsitleda kinnipeetavat just tema elulist poolt puudutavatest küsimustest.

1.Teha kindlaks kinnipeetava elukoht.

- Märgitakse kinnipeetava elukoht kuhu ta elama asub
- Eluaseme sobilikkus - Hinnatakse eelkõige kui head on elamistingimused, kas esineb probleeme naabritega, kas kannatanu elab nende läheduses jne.
- Kellega koos elab (vanemad, abikaasa jne)
- Eluaseme probleemid - Oluline on hinnata millised olid kinnipeetava elutingimused enne vangistust ja milliseks need võivad kujuneda peale vabanemist. Tähtis on anda riskihinnang olukorrale peale vabanemist – kui tõenäolised on siis eluasemega seonduvad riskid. Eluasemega seonduvad asjaolud, mis viitavad sellele, et isik võib endale või teistele ohtlik olla, samuti asjaolud mis soodustavad uue kuriteo toimepanemist

2.Haridus ja töökäik

- Töötamine – Uuritakse kus kinnipeetav enne vangistust töötas, kas töökoht on säilinud. Samuti võetakse arvesse juhttöödel käimist. Töökäigu kirjelduses arvestatakse isiku seniste töökohtade arvu ning töökohalt lahkumise ja vahetamise põhjuseid ning sagedust. Võetakse arvesse, kas töötamises on olnud vaheaegu ja

nende põhjusi. Riskihinnangu andmisel arvestab sotsiaaltöötaja isiku vanust ja sotsiaalsel tausta.

- Hariduskäik – Kirjeldatakse kinnipeetava vangistuseelset haridusteed. (Millise kooli lõpetas, kas on omandanud kutsehariduse jne.) Samuti uuritakse kuidas suhtub kinnipeetav enesetäiendamisesse, kas soovib edasi õppida, millised õpiraskused esinevad jne. Sotsiaaltöötaja ülesandeks on välja selgitada isiku need hariduse omandamise, täiendõppes osalemise või töötamise asjaolud, mis tõstavad ohtlikkuse taset ja asjaolud mis soodustavad uue kuriteo toimepanemist. Märki lahtrisse **jah**, kui hariduse, tööalase enesetäiendamise ja töötamise asjaolud on seotud isiku kuritegeliku käitumisega.

3. Majanduslik toimetulek ja sissetulekuallikad

Siia kuuluvad:

- Sissetulekuallikad - hinnatakse hetkeolukorda. Kas kinnipeetaval on oma isiklik sissetulek, oma töötasu, abikaasa või elukaaslase töötasu, invaliidsus, vanadus- või toitekaotuspension.
- Isiku majanduslik olukord - Tehakse kindlaks, kas isik saab korrapäraselt sissetulekut ja suudab katta oma kulusid ning kas tal on võlgu arvestades vangistusele eelnenud aasta majanduslikku olukorda.

4. Suhted ja elustiil

Käsitatakse perekonnana täiskasvanud inimest ning tema eraldi või eri leibkonnas elavaid vanemaid, vanavanemaid ja õdesid-vendi. Püütakse uurida isiku toimetulekut toetavaid suhteid ning perekonna kriminaalset tausta. Uuritakse suhteid abikaasa või elukaaslasega, laste ja vanematega. Samuti uuritakse kas kinnipeetaval on kriminaalse taustaga sõpru – tuttavaid, kas kuulub kuritegelikku ühendusse jne. Antud kontekstis peab sotsiaaltöötaja hindama suhtlemise ja elustiiliga asjaolusid, mis viitavad sellele et isik võib endale või teistele ohtlik olla ning asjaolusid mis soodustavad uue kuriteo toimepanemist.

5. Muude kuritarvitustega seotud probleemid –

Sotsiaaltöötaja hindab antud lõiku siis kui isikul on esinenud arvutisõltuvust, püromaniat, hasartmängusõltuvust või on esinenud haiglaslik huvi ülalnimetatud muu tegevuse vastu, mis võib kedagi kahjustada

Psühholoog määratleb kinnipeetava tervislikku ja emotsionaalset seisundit ning hindab kinnipeetava käitumist.

1. Tervislik ja emotsionaalne seisund.

Siia kuulub :

- Ravikindlustus - Tehakse kindlaks kas isikul on olemas ravikindlustus
- Isiku hoiak enda suhtes – Selgitatakse kuidas isik endasse suhtub, kas tema mina pilt on adekvaatne, mis alusel ta ennast hindab ja mille järgi väärtustab, kui kõrge on isiku enesehinnang.
- Suitsiid- ja enesekahjustamine – uuritakse kas isik on teinud enesetapukatseid või püüdnud tekitada endale vigastusi, mille tagajärjel ta oleks võinud surra (nt enda sandistamine, medikamentide või muude ainete üledoseerimine, poomine, lõikumine või ohtlike esemete neelamine). Suitsiid või enesevigastamise korral kirjeldatakse lühidalt viimase juhtumi detaile ja analüüsitakse neid põhjalikult ohtlikkuse seisukohast. Võimaluse korral nimetatakse teo toimepanemise kuupäev ja koht.
- Depressioon ja muud psühholoogilised probleemid – Antud alalõigus käsitleb psühholoog neid emotsionaalseid ja psühholoogilisi probleeme, mis vajavad psühholoogi või psühhoterapeudi sekkumist ja on diagnoositud.
- Sotsiaalne isolatsioon – Psühholoog selgitab välja, millised on isiku suhted sotsiaalse võrgustikuga ja inimestega, kes ei kuulu tema perekonna hulka võttes arvesse, kas ta eelistab olla üksi või veeta aega teiste seltsis ning kas tal on väljaspool perekonda sõpru või tuttavaid, kellega ta pidevalt läbi käib
- Lisaandmed – Täidetakse juhul kui isikul on esinenud raske peatrauma ning krampide ja teadvuseta oleku perioodid, on saanud psühhiaatrilist ravi / vaimse tervise medikamentoorset ravi (minevikus), on esinenud lapsepõlve käitumisprobleeme (tahtlik süütamine, koolis või kodus esinenud vägivaldset käitumist jne.). Samuti arvestatakse siinkohal ka seda kui isikul on käesolev või kavandatav psühhiaatriline ravi.

Kui varasemalt oli meditsiiniosakonna ülesandeks kinnipeetavate retsidiivsuse hindamisel hinnata kinnipeetava sõltuvusprobleeme siis käesoleval hetkel hindab seda vangla psühholoog.

- Alkoholi kuritarvitamine (Varasem alkoholi kuritarvitamine, alkoholi kuritarvitamisest tingitud vägivaldne käitumine, motivatsioon vabaneda alkoholi tarvitamisest.)
- Narkootikumide tarvitamine (Põhi narkootikum, tarvitamise sagedus, narkootilise aine tarvitamisega kaasnev vägivaldne käitumine, motivatsioon narkosõltuvusest vabaneda, narkootikumide hankimine ja tarvitamine. }

2. Mõtlemine ja käitumine

Mõtlemise ja käitumise ankeedis hinnatakse kinnipeetava sotsiaalseid oskusi, kas kinnipeetaval esineb agressiivset käitumist, impulsiivsust, on ta võimeline mõistma teiste inimeste seisukohti ja oma tegude tagajärgi.

Sii kuulub :

- Sotsiaalsed oskused
- Agressiivne käitumine
- Enesevalitsuse kaotamine
- Impulsiivsus
- Probleemide äratundmise võime
- Toimetuleku ja probleemide lahendamise oskus
- Oskus mõista teiste inimeste seisukohti
- Oma tegevuse tagajärgede mõistmine
- Eesmärkide saavutamine

Antus küsimustele vastuseid otsides tutvuvad nii sotsiaaltöötajad kui psühholoogid kinnipeetava isikliku toimikuga ja vestlevad kinnipeetava isikuga.

1. 3. 4 Julgeolekuosakonna tegevus kinnipeetavate RH koostamisel

Antud kinnipeetavate isikute retsidiivsuse hindamise protsessis on julgeolekuosakonnal kõige mahukam roll. Julgeolekutöötajad hindavad:

1. Kriminaalne tegevus
2. Toimepandud kuriteo kirjeldus ja analüüs
3. Kas on tehtud psühhiaatriline ekspertiis

4. Kirjeldatakse detailselt käesolevat kuritegu

- Kuriteo toimepanemise aeg ja koht, toimepanemise viis
- Kuidas seda tegi, kes olid ohvrid, kes olid veel kaasatud,
- Kinnipeetaval lastakse avaldada arvamust toimunu kohta

5. Hinnatakse kuriteo põhjuseid ja ajendeid.

Siia kuuluvad :

- seksuaalne motiiv, mis võib olla esialgu märkamatu
- rahalise või majandusliku kasu saamine
- sõltuvusprobleemid (ei pea olema kuriteo toimepanemise ajal narko- või alkoholijoobes);
- emotsionaalne seisund
- vaimne tervis
- kättemaks või ähvardused või sellele reageerimine
- rassism, viha mingi rühmituse vastu jms
- seiklushimu, soov saada teravaid elamusi
- grupi mõju
- muu, täpsusta, milline

6. Hinnatakse kuriteo põhjuste, ajendite põhjuseid. Püütakse välja selgitada mis olid pidurdamatu käitumise põhjustajad:

- alkoholi ja narkootikumide kasutamine, mis suurendab riskikäitumise tõenäosust,
- õigusrikkuja vaimsest tervisest tulenevad psühhiaatrilised probleemid, mis võivad põhjustada ebaadekvaatseid otsuseid,
- pornograafia kasutamine (filmid, kirjandus jne), mis võib viia agressiivse seksuaalse käitumiseni,
- afektiseisund, mis võib muuta inimese oma tegude tagajärgede suhtes ükskõikseks.

7. Küsitletava hinnang süüle ja vastutusele.

Otsitakse vastuseid kas isik tunnistab oma süüd või süüdistab teisi, tunnistab süüd osaliselt ja püüab end mitmesuguste asjaoludega ennast välja vabandada jne.

8. Kuriteo tagajärjed kannatanule

Hinnatakse kuriteo tagajärge, kuidas need mõjutavad kannatanu elukäiku nii lühemas kui ka pikemas perspektiivis. Hinnatakse kohtuotsusest saadavate andmete või isiku jutu põhjal.

9. Küsitletava hinnang oma tegude tagajärgedele

- Kirjeldatakse, kes on kannatanud. Oluline on välja selgitada, kas ohvrid on valitud teadlikult, milline oli toimepanija ja kannatanu suhe, kas nad olid varem tuttavad jne.
- Vahtu kontakt ohvriga. Selgitatakse, kas on tõendeid selle kohta, et enne teo toimepanemist on õigusrikkujal olnud kontakt ohvriga, kas suheldi ja kas ohver meelitati kohale (nt valiti sissemurdmiseks kindel objekt, kuna teati, et seal on palju raha).
- Vihkamise ohver. Tehakse kindlaks, kas on tõendeid selle kohta, et ohver oli teatud grupi või isiku vihkamise objekt rassilistel või muudel põhjustel (nt seksuaalsed vähemused).
- Reageering ohvri tegevusele. Püütakse leida tõendeid selle kohta, kas õigusrikkuja tegevus oli vastus ohvri tegevusele. Ajendiks võib saada minevikutüli, klaarimata arved või solvangud ja isegi ohvri kavatsetav tegevus.
- Füüsiline vägivald elukaaslase vastu. Selgitatakse, kas on tõendeid selle kohta, et füüsiline vägivald oli suunatud abikaasa või elukaaslase vastu.
- Korduvkuriteod ühe ja sama isiku vastu. Ühe isiku korduv ohvriks langemine suurendab kuriteo kordumise tõenäosust ja ühtlasi aitab kindlaks määrata enamohustatud isikud. Isikut, kes langeb õigusrikkumise ohvriks ühel päeval näiteks kaks korda väikese ajavahega, ei käsitata korduvkuritegude ohvrina.
- Ohver on võõras. Õigusrikkuja ei tundnud ohvrit enne kuriteo toimepanemist. See tähendab, et ohustatud isikute ring on laiem ja raskemini ennustatav.

10. Ohvri kirjeldus

Eelnevate küsimuste põhjal on oluline kirjeldada ohvreid, sest see kandub edasi ohtlikkuse osas tehtavasse analüüsi. Teoreetiliselt on igal õigusrikkumisel ohver, kes võib olla nii era- kui ka juriidiline isik. Paljudel juhtudel jääb ohver anonüümseks. Kui ohvreid on teada rohkem kui üks, tuleks kontrollida, kas on neid ühendavaid tunnuseid. Ohvriteks

võivad olla naised, lapsed, joobes isikud või isikud, keda eristatakse rassilise kuuluvuse või seksuaalse orientatsiooni järgi. Tuleb selgitada, kas õigusrikkuja ja kannatanu vahel on sidemeid, mis võivad põhjustada probleeme tulevikus.

11. Ohvri abitus

Selgitatakse, kas intervjueeritav valis ohvri selle põhjal, et see oli abitu (vanur, laps, tugevas joobes isik vms).

12. Ohver on kurjategijale võõras

Sagedamini pannakse kuritegu toime tundmatu isiku vastu.

13. Küsitletava ja ohvri vaheline kontakt enne rünnet

Tehakse kindlaks, kas küsitletaval ja ohvril oli telefonikontakt, kas ohver meelitati sündmuskohale ja kas selleks kasutati jõudu või valetamist.

14. Õigusrikkuja on korduvalt pannud kuriteo toime sama inimese vastu

Tehakse kindlaks, kas küsitletav on pannud toime kuritegusid erinevate või samade isikute vastu.

15. Kuriteost osavõtjad ja küsitletava roll

Selgitatakse, kas isik oli teo toimepanemisel juht või kaasosaline. On võimalik, et ta pani teo toime grupi survele või mingi isiku ülesandel.

16. Kuriteo laadi muutumine

Antud lõiku ei täideta vaid juhul kui isikul on üks kuritegu .

Uuritakse, kas varasemad kuriteod on samalaadsed kui praegused. Tehakse kindlaks, kui pikk on kuritegude register ja kas praegune õigusrikkumine on varasematega võrreldes kergem või raskem. Võimaluse korral selgitatakse välja kuritegude dünaamika, arvestades raskusastme muutumist. Selgitatakse välja kas :

- vägivaldsuse raskusaste on muutunud,
- seksuaalse kontakti või vägivaldsuse raskusaste on muutunud,
- ebaaususe (pettuse) raskusaste või ulatus on muutunud,
- on saadud suuremat tulu või tekitatud ulatuslikumat materiaalselt kahju.

17. Korduvate kuritegude muster

Antud lõiku ei täideta vaid juhul kui isikul on üks kuritegu . Selgitatakse välja , kas:

- kuritegude kavandamise või ettevalmistamise (ka ettevalmistamatus on muster) muster kordub,

- õigusrikkuja käitumine on sarnane varasema käitumisega,
- teod on pandud toime samadel põhjustel või soodustegur on sama, näiteks alkohol.

1.3.5 Üksuste tegevus kinnipeetavate RH hindamisel

Üksustes tegeleb kinnipeetavate retsidiivsuse hindamisega Inspektor-kontaktisik, kelle ülesandeks on koostada kinnipeetavale isikule sotsiaal-, ja julgeolekuosakondade ametnike poolt tehtud ankeetide põhjal iseloomustus ning kokkuvõtte sotsiaal-, majanduslikust ning tervislikust seisundist samuti koostab inspektor-kontaktisik alates 01.06.2008 kinnipeetavale riskihindamise põhjal individuaalse täitmiskava.

Kinnipeetavale koostatavas iseloomustuses on kirja pandud järgmised andmed:

- kinnipeetava üldandmed
- Elukoht sissekirjutuse järgi või eelnev alaline elukoht
- Lähedaste kontaktandmed – Siia kirjutatakse lähedaste andmed kellega kinnipeetav kõige tihedamini suhtleb ja kelle juurde elama asub
- Toimepandud kuritegu – kuriteo kvalifikatsioon, karistusaja algus ja lõpp, tingimisi ennetähtaegse vabanemise võimaluse avanemine / vabanemiseks elektroonilise järelvalve alla.
- Tegevused vangistuse ajal, sh täitmiskava täitmismärked. Soovitavad tegevused riskide maandamiseks katseaja jooksul – Antud löiku pannakse kirja kõik kinnipeetava tegevused vangistuse jooksul nt. osalemine grupitöodes, kursustel osalemine, koolis käimine. Samuti pannakse kirja soovitatavad tegevused riskide maandamiseks katseajal. Nt. alkohoolikul osalemine AA rühmatöodes jne. Samuti märgitakse ära kas kinnipeetav vajab psühholoogilist nõustamist ja kas võib suhelda vabaduses kriminaalkorras karistatud isikutega ilma kriminaalhooldaja loata.
- Distiplinaarkaristused vangistuse jooksul – Siia pannakse kirja kõik kinnipeetava distiplinaarkaristused kogu vangistuse jooksul

- Ohtlikkus, ohustatus, muud turvalisuse riskid - Antud tabelikoht peab ära määratlema kellele on vabastatav kinnipeetav ohtlik ja miks. Kes on ohustatud, samuti lisatakse siia kas vangla toetab kinnipeetava vabastamist tingimisi ennetähtaega või mitte.

Kui inspektor - kontaktisik on iseloomustuse valmis saanud, viiakse antud dokument vangla direktorile allkirjastamiseks ja saadetakse arvestusosakonna ametniku poolt kriminaalhooldajale.

Igale ametnikule on antud kindel aeg, kui kiiresti ta peab kindla kinnipeetava retsidiivsusrisiki hindama ja oma ankeedid ära täitma. Julgeoleku-, sotsiaal- ja meditsiinitöötajatele antakse kuupäev millal nad peavad oma ankeedid kontaktisikule edastama. Kontaktisikule on iseloomustuse koostamiseks aega 5 tööpäeva ja vangla direktoril on kinnitamiseks aega 5 tööpäeva. Peale kriminaalhooldajale iseloomustuse saatmist on kriminaalhooldajal faktide kontrollimiseks aega 20 tööpäeva ja peale seda saadetakse dokumendid kohtusse, et saaks arutada kinnipeetava ennetähtaegset vabastamist.

Kinnipeetavale koostatavas individuaalses täitmiskava koostamisel võtab inspektor-kontaktisik aluseks kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamise ja rakendamise juhendi. (Justiitsministri 14. mai 2008. a määrus nr 21). Individuaalses täitmiskavas on kirja pandud järgmised andmed:

- Kinnipeetava isikuandmed;
- Karistuse täieliku ärakandmise korral vanglast vabanemise kuupäeva;
- Kuupäeva, millal kohtul tekib õigus otsustada tema tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamine;
- Kuupäeva, millal kohtul tekib õigus otsustada tema tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamine koos elektroonilise valve kohaldamisega;
- Kinnipeetava ohtlikkus ja ohustatus vabanedes;
- Teave kinnipeetava isikuomadustest ja käitumisest tulenevate riskide kohta;
- Tegevused riskide maandamiseks ja tegevuste ajagraafik;
- Kinnipeetavaga töötava kontaktisiku nimi ja allkiri;

- Täitmiskava kinnitaja, direktori või tema poolt määratud isiku nimi ja allkiri;
- Kinnipeetava nõusolek.

Täitmiskava koostamise aluseks on kinnipeetava riskihindamise tulemused. Esmane riskihindamine viiakse läbi kahe nädala jooksul pärast süüdimõistva kohtuotsuse jõustumist. Täitmiskava koostatakse hiljemalt nelja nädala jooksul pärast vanglasisest paigutamist. Riskihindamise algatamisest kuni täitmiskava kinnitamiseni kuluv aeg ei või ületada kahte kuud ning riskihindamise läbiviimise ja vanglasisese paigutamise vahelist aega ei arvestata täitmiskava koostamise aja sisse. Täitmiskavas peavad kajastuma vangistusseaduse §-des 16 ja 37 sätestatud valdkonnad. Täitmiskava peab vastama järgmistele nõuetele:

- Tagatud on kinnipeetava maksimaalne hõivatus, võttes aluseks tema isikust tulenevad riskitegurid ja arenguvajadused;
- Täitmiskava koostatakse kogu karistusaja pikaajalisi ja lühiajalisi eesmärke arvestades;
- Konkreetsed sekkumised planeeritakse ühe aasta lõikes kalendrikuu täpsusega;
- Sekkumised on planeeritud ajalises järjestuses arvestades sekkumiste prioriteete.

Täitmiskava kinnitamisest ühe aasta möödumisel teeb inspektor-kontaktisik kolme tööpäeva jooksul täitmiskavasse märked täitmiskavas määratud tegevuste täitmise kohta (edaspidi *täitmismärked*), algatab inspektor-kontaktisik korduva riskihindamise. Korduv riskihindamine korraldatakse viie tööpäeva jooksul. Korduva riskihindamise tulemuste põhjal koostab inspektor-kontaktisik uue täitmiskava kümne tööpäeva jooksul. Uue täitmiskava koostamise protsess alates täitmismärgete tegemisest ei või olla pikem kui üks kuu. Uue täitmiskava esitab inspektor-kontaktisik kinnitamiseks vangla direktorile või tema poolt määratud isikule. Inspektor-kontaktisik selgitab kinnipeetavale täitmiskava muudatusi, muudatuste põhjusi ning kinnipeetav annab allkirja uue täitmiskavaga tutvumise kohta. (Justiitsministri 14. mai 2008. a määrus nr 21)

2 UURIMISTÖÖ PROBLEEMIASETUS JA MEETOD

2.1 Uurimistöö eesmärk ja ülesanded

Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade millised on erinevate osakondade rollid riskihindamise koostamisel ning millised on peamised puudused ning kitsaskohad inspektor-kontaktisiku poolt koostava iseloomustuse või individuaalse täitmiskava koostamisel ning riskihindamisest tulenevate andmete analüüsimisel.

Uurimustöös otsitakse vastuseid küsimustele :

- 1) Millised erinevate osakondade ametnikud on kaasatud retsidiivsusrisi hindamise protsessi ning nende tegevused selles ?
- 2) Millised on inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamise andmete analüüsimisel iseloomustuse ja individuaalse täitmiskava koostamiseks ilmnevad puudused ning kitsaskohad ?

Lõputöö hüpoteesiks on väide, et inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamise andmete analüüsimisel iseloomustuse ja individuaalse täitmiskava koostamiseks esinevad puudused ja kitsaskohad.

Lõputöö ülesandeks on välja selgitada, millised on kinnipeetavate retsidiivsusrisi hindamise tulemuste analüüsimisel ilmnevad puudused, välja selgitada puuduste põhjused ning leida omapoolsed lahendused nende vältimiseks.

2.2 Uurimismeetod

Tartu Vangla inspektor-kontaktisikutega viis lõputöö autor ajavahemikul 9-20.03.2009.a läbi anonüümse ankeetküsitluse (vt Lisa A). Ankeedid edastas töö autor meili teel Tartu Vanglas töötavatele inspektor-kontaktisikutele. Kasutati põhiliselt **informeeritud ankeetküsitlust** (Hirsijärv jt 2005: 183), ankeedid jagati kindlale sihtgrupile, vajadusel

selgitati ja hiljem tagastati täidetud ankeet kokkulepitud paika või saadeti meili adreessadile.

Andmekogumise meetodiks on ankeetküsitlus, mis koosneb kolmest osast:

- Esimene osa koosneb 13 väitest, millega autor soovis saada inspektor-kontaktisikute hinnangut RH uue korraga kohanemisele, toimetulekut ülesannetega, motivatsiooni, enesehinnangut ja oskusi koostamaks iseloomustusi ja individuaalseid täitmiskavasid kinnipeetavate kohta vanglas;
- Teine osa selgitab lisaküsimustega RH koolituse saamist ja püüdis konkreetsete arvudega teha kindlaks inspektor-kontaktisikute koormust 2008 aastal. Lisaks paluti vabal väljal kirjeldada inspektor-kontaktisikutel iseloomustuse ja individuaalse täitmiskava koostamisel esinevaid probleeme ja kitsaskohti.
- Kolmas osa sisaldab vastanute isiklike andmeid

2. 2. 1 Uurimuse läbiviimse protseduur

Eesmärgi saavutamiseks on autor läbi viinud Tartu Vanglas töötavate inspektor-kontaktisikute vahel anonüümse ankeetküsitluse. Kokku jagati inspektor-kontaktisikute vahel 21 ankeeti, millest tagastati korrektselt täidetuna 15 ankeeti, mis teeb tagastusprotsendiks 71,4 %.

Ankeedile vastanutest olid 70 % naised ja 30 % mehed, kelle tööstaaž inspektor-kontaktisiku ametikohal oli vahemikus 11 kuud kuni 5 aastat. Vastanutest omas kõrgharidust 53,3 %, keskeriharidust 26,7 %, keskharidust omas 20 % vastanutest. Ankeetküsitluse läbinute keskmine vanus on 31-40 aastat. Küsitletute poolt on 2008 aastal nädalas koostatud keskmiselt 4 iseloomustust ja 5 individuaalset täitmiskava.

3 TULEMUSED JA ANALÜÜS

Ankeetküsitluse tulemuste analüüs

1. Uue RH süsteemi sisseviimisel selgitati juhi poolt piisavalt muudatuste vajalikkust

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 3 e 20 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 2 e 13,3 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 4 e 26,7 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 6 e 40 % vastanutest;

66,7 % küsitletutest „ pigem või täielikult nõustuvad“ väitega, et uue RH süsteemi sisseviimisel selgitati juhi poolt muudatuste vajalikkust ning 33,3 % küsitletutest „ üldse ei nõustunud või pigem ei nõustunud“ antud väitega. Töö autor leiab, et kuna nõustujate osakaal on märkimisväärselt suurem kui mitte nõustujate oma, on vangla teinud eeltööd selgitamiseks ametnikele milleks muudatused vajalikud on, vähendades sellega ametnike vastumeelsust muudatuste sisseviimisel ning kergendades ametnike kohanemist uues olukorras.

2. Hindate heaks oma tehnilisi oskuseid töötada VangiSe riskihindamise programmiga ?

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 10 e 66,7 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 5 e 33,3 % vastanutest;

Autori arvates väärib märkimist, et 100 % vastanutest on hinnanud heaks oma tehnilist oskust analüüsida RH andmeid ning töötada VangiS-e RH programmiga, mis omakorda näitab, et kõik vastanutest ametnikest on olenemata programmi mõningatest tehnilistest

puudustest selle omaks võtnud ning selle kasutamisel raskusi ei ole tekkinud. Ametnike kõrge enesehinnang tuleneb kindlasti ka seoses sellega, et enamus vastanutest on riskihindamisi VangiS-es analüüsinud juba uue RH süsteemi sisseviimisest alates ning oskused on juba sissetöötatud.

3. RH võimaldab paremini ja täpsemalt hinnata kinnipeetava ohtlikkust ja riske.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 6 e 40 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 9 e 60 % vastanutest;

Anketeerijatest „pigem või nõustus täielikult“ 100 % , töö autori arvates näitab nõustumise ülekaalus % et inspektor-kontaktisikud ja ka teised ametnikud saavad põhjaliku ülevaate konkreetse kinnipeetava ohtlikkuse ja riskide kohta, tulenevalt tema kuriteo laadist, mis omakorda lihtsustab kriminaalhooldajate ja ka inspektor-kontaktisikute tööd ITK-de koostamisel – tegevuste planeerimisel kui ka TEV iseloomustuste koostamisel.

4. RH täitmine erinevate osakondade ametnike poolt lisab hinnangutele usaldusväärset.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 2 e 13,3 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 13 e 86,7 % vastanutest;

Küsimuse nr 4 oli mõeldud kontrollküsimusena, mille tulemusena soovis töö autor teada saada kuivõrd palju Tartu Vanglas töötavad inspektor-kontaktisikud omavad positiivset

hinnangut tehtavate riskihindamiste osas. Küsimuse eesmärgiks oli saada kinnitust väidetele, et erinevate ametnike koostöös tehtud riskihindamistes antud hinnanguid saab usaldada ning faktide usaldusväärsuses kahtlemiseks pole põhjust, kuna esitatud väited leidsid kinnitust siis antud küsimustel pikemalt ei peatuta.

5. RH põhjal koostatud ITK-d on kvaliteetsemad kui varasemalt koostatud ITK-d.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 3 e 20 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 12 e 80 % vastanutest;

Antud küsimusega soovis töö autor välja selgitada inspektor-kontaktisiku personaalset arvamust kinnipeetavatele koostavate individuaalse täitmiskavade kvaliteedi kohta. Nõustumise % suur osakaal näitab, et uue süsteemi sisseviimine, kus kinnipeetavale koostatakse ITK RH põhjal on ennast õigustanud, kuna 100% vastanutest leiab et praeguse süsteemi järgi tehtavad ITK-d on kvaliteetsemad ja annavad põhjaliku ülevaate kinnipeetava ohtlikkuse ning kuriteost tulenevate riskide ja planeeritavate tegevuste kohta vanglas.

6. RH tulemusena on mul parem ülevaade kinnipeetavate tegevuste planeerimisel vanglas.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest ;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest ;
- 4 – pigem nõustun vastas 2 e 13,3 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 13 e 86,7 % vastanutest;

Antud küsimusega soovid töö autor saada kinnitust väitele, et kui varasemalt koostati kinnipeetavale individuaalne täitmiskava koostöös sotsiaaltöötaja ja inspektor-kontaktisikuga siis nüüd on sellesse tööprotsessi kaasatud ka julgeolekuosakond ning kõikide osakondade ametnikud saavad avaldada oma arvamust ja teha ettepanekuid kinnipeetava soovitatavate tegevuste ja võimaliku hõivatuse rakendamise kohta vanglas, mis omakorda lihtsustab inspektor-kontaktisikute tööd antud tööprotsessis. Praeguse süsteemi järgi kui hinnatakse kinnipeetava riske ja ohtlikkust ning seejärel planeeritakse nende tegevusi vanglas (järgides eelkõige kinnipeetava kuriteo laadi ning vangistusele eelnevaid elulisi probleeme – alkoholism, vägivaldsus jne.) järeltab töö autor vaadates ka vastanute nõustumise protsenti mis on 100% on praegune riskihindamissüsteemi põhine analüüs kinnipeetavate planeerimisel ennast igati õigustanud ning suureks abiks inspektor-kontaktisikule ning kõikidele osakonna ametnikele vanglas.

7. TEV ja ITK jaoks saan kogu informatsiooni kinnipeetava kohta RH-st ning neid saab usaldada.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 9 e 60 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 6 e 40 % vastanutest;

8. RH sobib individuaalse täitmiskava (ITK) jaoks.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 1 e 6,6 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 7 e 46,7 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 7 e 46,7 % vastanutest;

Küsimuste 7 ja 8 eesmärgiks oli välja selgitada milline on vanglas töötavate inspektor-kontaktisikute arvamus RH süsteemist ning toetudes praegusele praktikale kas antud uue korra sisseviimine on ennast õigustanud? Analüüsides inspektor-kontaktisiku poolt vastatud tulemusi jõuab käesoleva töö autor järeldusele, et olenemata väikestest puudujääkidest riskihindamise tulemuste analüüsimisel, usaldavad nad teiste osakondade poolt antud hinnanguid konkreetse kinnipeetava kohta ning kontaktisikud leiavad et RH sobib ideaalselt individuaalse täitmiskava jaoks, mida näitab ka 93,4 % nõustunute %, mittenõustunuid oli 6,6 % vastanutest. Antud tulemustest võib järeldada, et erinevate osakondade koostöös usaldavad riskihindamisjuhid st inspektor-kontaktisikud RH –s kirjapandud fakte ning antud ankeedi täitnud ametnike.

9. RH tegemiseks on rakendatud piisavalt inimressursse.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 2 e 13,3 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 4 e 26,7 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 9 e 60 % vastanutest;

Antud küsimusega soovis töö autor välja selgitada inspektor-kontaktisikute töökoormust. 86,7% vastanutest leidis, et praegusel hetkel on RH tegemiseks rakendatud piisavalt tööjõudu, 13,3 % vastanutest antud väitega ei nõustunud. Kuigi nõustunute % on kõrgem tekitab see vastanute tulemuste analüüsimisel vastakaid emotsioone. Tuginedes isiklikele kogemustele siis 2008.a juunist kui jõustus Justiitsministri 14. mai 2008. a määrus nr 21 ning alates sellest hakati tegema ka kinnipeetavate individuaalseid täitmiskavasid riskihindamise põhjal tõusis kõikide osakondade ametnike töökoormus märgatavalt. Nädalas planeeriti 20 riskihindamist ainult ITK jaoks ning lisaks sellele veel 7-8 riskihindamist TEV jaoks. Kuigi inspektor - kontaktisikute töökoormus tõusis vähestel, olenevalt sellest kui palju neil just antud nädalas süüdimõistetud kinnipeetavaid oli , võis märgata et riskihindamise kvaliteet ei olnud nii hea. Riskihindamisi tehti kui massiliselt ja kiirustades ning seetõttu planeeritavad tegevused ITK jaoks olid juba kõikidele

kinnipeetavatele ühesugused ning kohati tundus et enam ei arvestata kinnipeetavate toimepandud kuritöölaadi ning ei keskendatud temale vajalike sekkumisprogrammide põhjalikumale planeerimisele. 2008 aasta lõpus anti korraldus, et kõikidele kinnipeetavatele tuleb aegunud ITK-d ära teha mis omakorda suurendas teiste osakondade töökoormust ning teatud ametnikud pidid keskenduma ainult riskihindamiste koostamisele ja nende ülejäänud tööülesanded tuli teistele oma osakonna ametnike vahel ära jagada või siis kannatas kogu ülejäänud tööülesannete täitmise kvaliteet. Antud väidetele tuginedes leian, et käesoleval hetkel ei ole riskihindamiseks rakendatud piisavalt inimressursse ning selle nimel tuleb vaeva näha.

10. ITK-de ja TEV iseloomustuste koostamiseks määratud tähtajad on minu jaoks realselt täidetavad.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest ;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 3 – raske öelda vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 5 e 40 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 9 e 60 % vastanutest;

11. RH-s märgitud tegevused ITK jaoks on vanglas 1 aasta jooksul realselt täidetavad.

Kokku vastasid küsimusele 15 küsitletut ja vastati järgnevalt:

- 1 – üldse ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest;
- 2 – pigem ei nõustu vastas 0 e 0 % vastanutest ;
- 3 – raske öelda vastas 3 e 20 % vastanutest;
- 4 – pigem nõustun vastas 7 e 46,7 % vastanutest;
- 5 – nõustun täielikult vastas 5 e 33,3 % vastanutest;

Küsimuste nr 10 ja 11 eesmärgiks oli saada kinnitust väidetele, et käesolevas seaduses määratletud tähtajad ITK-de ja TEV iseloomustuste koostamiseks on piisavad ning neid

suudetakse täita, kuna esitatud väited leidsid kinnitust siis antud küsimustel pikemalt ei peatuta.

Analüüsidest vastamist 12 ja 13 küsimusele, kas saite esmast RH koolitust ja riskihindamiste koolitused on andnud mulle vajalikud teadmised riskihindamiste nõuetekohaseks koostamiseks ning saadud andmete analüüsimiseks, jõuti järeldusele, et enamik riskihindajaid 11 e 73,3 % said esmast koolitust enne alustamist, samas 20 % on saanud koolitust töö käigus. 6,7 % vastanutest pole koolitust üldse saanud. Koolituse saanute hulk on seega märkimisväärne 73,3 % küsitletutest, mis näitab, et sellesse on panustatud. Samuti nõustuvad 100% vastanutest, et RH koolitused on neile vajalikud, saamaks vajalikke teadmisi nõuetekohaseks TEV iseloomustuste ja ITK-de koostamiseks.

Analüüsidest vastamist küsimustele 14 ja 15 „Mitu kinnipeetava iseloomustust TEV raames ja ITK-d peate Te keskmiselt nädalas koostama ? (sooviksin tagasisidet 2008.a osas) ja Kas leiate et märgitud number on jõukohane arvestades kinnipeetavate arvu sektsioonis, ja seda 2008.a aastal nii RH kui ITK jaoks. Kokku vastas küsimustele 15 ametniku. Antud küsimustega soovis töö autor välja selgitada inspektor-kontaktisikute töökoormust ning kas märgitud number on neile jõukohane arvestades kinnipeetavate arvu sektsioonis. Ankeetküsitluse tulemusena saadi teada , et küsitletute poolt on 2008 aastal nädalas koostatud keskmiselt 4 iseloomustust ja 5 individuaalset täitmiskava. Keskmiselt on igal kontaktisikul sektsioonis 45 kinni peetavat isikut. Tähelepanuta ei saa jätta asjaolu, et 9 anketeerijast on sektsioonis ainult süüdimõistetud kinnipeetavad ja 6 anketeerijast nii vahistatud kui süüdimõistetud kinnipeetavad. Ankeetküsitluses tuli välja, et inspektor-kontaktisikutel kellel on sektsioonis ka vahistatud kinni peetavaid isikuid on vaja iseloomustusi TEV jaoks ja ITK jaoks teha kuni poole võrra vähem. Antud situatsioon tekitab vastakaid olukordi kuna ainult süüdimõistetud kinnipeetavatega tegelevad inspektor-kontaktisikud leiavad, et nad on ülekoormatud ja põhiline tööaeg läheb ainult iseloomustuste ja ITK-de koostamisele.

Ankeetküsitluse 16 küsimust ja vaba välja, kus paluti kirjeldada/ loetleda 3 kõige enim ettetulenevat probleemi tulemuste analüüsimisel nii TEV kui ka RH põhise ITK

koostamisel. 13 anketeeritustest kirjeldas nii TEV kui ka RH põhise ITK koostamisel tulenevaid probleeme. Nendest 2 on kirjutanud, et probleeme ei esine. Valdavalt on ette tulnud probleeme kirjeldatud pikemalt ja järgnevalt tuuakse välja nendest enim kirjeldatud.

Probleemid TEV tulemuste analüüsimisel:

1) Riskihindamised on tehtud erinevatel tasemel : ülevaade kas väga põhjalik või siis pigem pealiskaudne, erinevate osakondade spetsialistide arvamused lähevad kardinaalselt lahku.

Näide : Kinnipeetav X ei vabastatud esimesel korral tingimisi ennetähtaega ning talle koostatakse 6 kuu möödudes uus iseloomustus tingimisi ennetähtaegseks vabanemiseks. Selleks uut riskihindamist ei tehta, vaid vaadatakse eelmine riskihindamine üle ning tehakse vajadusel parandused. Sageli jäetakse riskihindamise tulemused samaks, kuid kohati on ka vajadus lisada andmeid kinnipeetava poolseid muutusi käitumises ja mõtlemises, elukoha muutus, uue kuriteo toimepanek vanglas jne.

Kinnipeetav X kohta koostatud 2 iseloomustust tingimisi ennetähtaegseks vabanemiseks, milles võrdluses leidub erinevusi.

Narkomaania: 17.03.2008.a koostatud iseloomustuses puudub igasugune märge kinnipeetava poolse narkootikumide tarvitamise kohta. 30.12.2008.a koostatud iseloomustuse on märgitud, et kinnipeetaval on negatiivne hoiak narkootilistesse ainetesse nii suhtumises kui sõnades, mis läheb vastuollu iseloomustuses märgitud faktidega, et kinnipeetav on nii vabaduses kui ka vangistuse narkootilisi aineid tarvitanud. Antud kahe iseloomustuse võrdluses jääb arusaamatuks miks ühes materjalis on kinnipeetava poolset narkootiliste ainete manustamist kirjeldatud ja teises materjalis jällegi see olulise faktina kinnipeetava poolses eluviisis mainimata jäetud. Kinnipeetava isiklikus toimikus olevatest materjalidest nähtub, et narkootikumide tarbimine vanglas oli toime pandud 2007. aasta novembris ning seetõttu ei saanud jääda antud kuriteo toimepanek vanglas esmasele riskihindajale märkamatuks.

Ohtlikkus/ ohustatus: 17.03.2008.a koostatud iseloomustuses viidatakse kinnipeetava poolsele alkoholilembusele ning sellele, et ohustatud on eelkõige meessoost tuttavad, kelle suhtes võib kinnipeetav X kasutada füüsilist vägivalda ning alkoholi tarvitamine. 30.12.2008.a koostatud iseloomustuses on ohtlikkuse argumentidena toodud analoogsed näited nagu 17.03.2008. a koostatud iseloomustuses, kuid siia on lisatud ka narkootikumide tarbimine. Kahe iseloomustuse vaatlusel jääb arusaamatuks, miks polnud esmane riskihindaja leidnud, et ka narkootikumide tarbimine on kinnipeetavale riskiteguriks vabaduses mis omakorda võib teda uutele kuritegudele viia. (Kinnipeetava X iseloomustused 17.03.2008 ja 30.12.2008)

2) Puuduvad tegevused vabanemise korral

3) RH-s kirjeldatud andmed on ebatäpsed või väärad: esineb ebakõlasid elukoha aadresside kohta, vestluses kinnipeetavaga selgub et TEV iseloomustusse pandud aadress pole õige, puuduvad andmed lähedaste kohta või on puudulikud. Riskihindamist koostavad ametnikud kopeerivad aegajalt teistest iseloomustustest tüüplused, et aega kokku hoida, mistõttu esitatud andmed võivad olla väärad.

Haridus:., 17.03.2008 ja 30.12.2008.a koostatud iseloomustuses lähevad faktid kinnipeetava haridustee kohta lahku. Kui 17.03.2008. a iseloomustuses kirjeldatakse, et kinnipeetava haridustee oli seotud mitmete koolivahetustega, 1 klassis suunatud logopeediliste probleemide tõttu erivajadustega laste kooli, kus lõpetas 3 klassi. Isik on põhiharidusega, Helme Kutsekoolis jäid õpingud pooleli. 30.12.2008 koostatud iseloomustuses on aga hariduse kohta olevad andmed teistsugused. Antud iseloomustuses pole kinnipeetava õpiprobleeme kirjeldatud, märgitud on vaid asjaolu, et kinnipeetav on lõpetanud Ala Põhikooli, kutsekoolis õppimist pole antud iseloomustuses mainitud.

Lähedaste kontaktandmed: 17.03.2008 koostatud iseloomustuses kajastatakse kinnipeetava lähedaste andmeid põhjalikult (lisatud on lähedaste andmed – suhe kinnipeetavaga, elukoht ja kontaktandmed). 30.12.2008 koostatud iseloomustuses lähedaste andmed aga kajastatud üldsõnaliselt, puuduvad elukoha aadressid ja kontaktandmed. (Kinnipeetava X iseloomustused 17.03.2008 ja 30.12.2008)

4) Tehnilised probleemid arvutiprogrammis: andmetesse kantakse üle vana RH andmed, kuriteo kvalifikatsioon ei ole õige, kanduvad üle kõik §-id isegi need mille järgi kinnipeetav on õigeks mõistetud ning inspektor-kontaktisik peab need VangiS-est üle

kontrollima. VangiS-es ei kandu distsiplinaarkaristused õigesti üle, puuduvad kas nende tühistamised või annab välja vana karistuse mis enam ei kehti. Kuigi RH andmed kantakse erinevate ametnike poolt elektroonselt VangiS-esse siis lõpptulemuse vormistamisel, peab inspektor-kontaktisik siiski faili eraldi salvestama, tehes selles muudatusi nt kehtivate distsiplinaarkaristuste osas, §-de osas, milles isik on tegelikult kohtu poolt õigeks mõistetud. Taoline tegevus on ametnikele ressursimahukas, sest sisuliselt tehakse lisatöö iseloomustuse kokkupanekul.

5) RH koostamisel erinevate osakondade poolt esineb hulgaliselt kirjavigu või siis teiste riskihindamiste kopeerimisi, mille tulemusel on laused poolikud või arusaamatud.

Probleemid RH tulemuste analüüsimisel ITK koostamisel:

1) Ei kajastu vangistuse jooksul tehtavaid sekkumisprogramme. Inspektor – kontaktisikul tuleb ise otsustada milliseid sekkumisprogramme tuleks kinnipeetava suhtes rakendada, peavad sotsiaaltöötajatelt üle küsima milliseid tegevusi konkreetselt kinnipeetavale eelisjärjekorras planeerida. Riskihindamised jäävad üldsõnalisteks ja annavad vähe informatsiooni, mida on vaja teha, et vangistuse jooksul uue kuriteo risk ja ohtlikkus väheneksid. Kõiki individuaalses täitmiskavas planeeritavad tegevusi ei suudeta aasta jooksul täita, mis omakorda raskendab ITK koostamist.

2) Riskihindamised on tehtud erinevatel tasemel: ülevaade kas väga põhjalik või siis pigem pealiskaudne, erinevate osakondade spetsialistide arvamused lähevad kardinaalselt lahku

3) RH koostamisel erinevate osakondade poolt esineb hulgaliselt kirjavigu või siis teiste riskihindamiste kopeerimisi, mille tulemusel on laused poolikud või arusaamatud.

KOKKUVÕTE

Töö teoreetilises osas selgus, et kinni peetavate isikute tingimisi ennetähtaegseks vabanemiseks koostatava iseloomustuse ning riskihindamise põhise individuaalse täitmiskava valmimise protsessi on kaasatud peaaegu kõik vanglas eksisteerivad osakonnad. Käesolevas lõputöös on antud ülevaade erinevate osakondade rollidest riskihindamise protsessides. Lõputöö hüpoteesiks on väide, et inspektor-kontaktisiku poolt riskihindamise andmete analüüsimisel iseloomustuse ja individuaalse täitmiskava koostamiseks esinevad puudused ja kitsaskohad .

Kuna lõputöö eesmärk oli selgitada välja, kas kinni peetavate isikute kohta koostatud riskihindamiste tulemuste analüüsimisel inspektor-kontaktisiku poolt seoses tingimisi ennetähtaegse vabanemisega või individuaalse täitmiskavaga esineb puuduseid ja kitsaskohti selgus, et Tartu Vanglas on inspektor-kontaktisikud kohanenud uue RH korraga mis on seotud tingimisi ennetähtaegse vabanemisega ja individuaalsete täitmiskavade koostamisega kuid riskihindamise tulemuste analüüsimisel esinevad puuduseid.

Tulenevalt eeltoodust teeb käesoleva töö autor puuduste kõrvaldamiseks ja erinevate osakondade vahelise koostöö paremaks muutmiseks järgmised ettepanekud:

- viia läbi regulaarselt erinevate osakondade ametnikele RH koolitusi, et ühtlustada riskihindajate taset, vajadusel teha selgitustööd mis on riskihindamise juures esmatähtis.
- täiustada RH arvutiprogrammi, arvestades programmi kasutavate töötajate ettepanekuid ja arvamusi
- vangla siseselt teha Tartu Vangla juhtkonnal selgitustööd RH-d koostavatele ametnikele ITK jaoks, et riskihindamine peaks kajastama esmatähtsaid tegevusi vangistuse jooksul, tulenevalt kinni peetava poolt toimepandud kuriteo laadist ja tema riskidest.
- TEV ja ITK jaoks koostatavas riskihindamises olla korrektne andmete sisestamisel
- Tihendada rohkem koostööd erinevate osakondadega.

SUMMARY

The thesis has the total of 49 pages, whereas the main body of the thesis consists of 43 pages. This present thesis has been written in Estonian. The thesis consists of introduction, three chapters divided into subchapters, conclusive summary and abstract in English.

Central issues of the thesis include the role of Tartu Prison wards participating in preparation of risk assessments, problems arising from the analysis of the results of risk assessments performed by liaison inspector upon preparation of individual treatment programme and assessment provided in case of release on parole. The objective of the thesis was to provide an overview of the roles carried out by different divisions in the course of preparation of risk assessment and point out main deficiencies and bottlenecks in preparation of individual treatment programme and assessment provided by liaison inspector and in analysis of information received from risk assessment.

The hypothesis of the thesis consists in the argument that there are deficiencies and bottlenecks present in the preparation of individual treatment programme and assessment by liaison inspector based on the analysis of information received from risk assessment. In order to verify the hypothesis, the author analysed relevant literature and carried out a survey among 15 liaison inspectors working at Tartu Prison.

Based on the results of the study the author ascertained that liaison inspectors working at Tartu Prison have adjusted to the new risk assessment procedure in relation to preparation of individual treatment programme and assessment upon release on parole, but there are certain deficiencies found when analysing the results of risk assessment. Based on the study results the author has made own suggestions in order to improve the situation.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Cheetam, J., Fuller, R., McIvor, G., Petch, A. (1992). *Evaluating Social Work Effectiveness*. Open University Press 1997
2. Estonian Prison System Yearbook 2000/2001, 7
3. Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2005: 183). *Uuri ja kirjuta*. Medicina.
4. Holley, G., Ensley, D (2002, 1352)
5. Jakobi, K. & Maurer, T. (2004). *Retsidiivsusriski hindamisest vanglas ja kriminaalhoolduses*. Sotsiaaltöö nr 2.
6. Justiitsministeerium (2006). Eesti Vanglasüsteemi ja Kriminaalhoolduse Aastaraamat 2006. URL
http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=27818/aastaraamat_2006_kodulehele.pdf (12.12.2007).
7. Justiitsministeerium (2004). Riskihindamise koolitus. Tallinn
8. Justiitsministeerium (2005). Valik Rehabilitatsiooniprogramme vanglates. URL .
<http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=19704/RAAMAT+est+parandatud.pdf>
9. Justiitsministeerium (2005). Vanglasüsteemi Aastaraamat 2004. Justiitsministeerium. Tallinn.
<http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=9580/aastaraamat2004.pdf>
10. Kreem, R. (1995). *Sotsiaaltöö teooria ja praktika*. Tartu.
11. Makkai, T., Ratcliffe, J., Veraar, K., Collins, L. (2004). *ACT Recidivist Offenders*. Australian Institute of Criminology.
12. McGuire, J. (2002). *Offender Rehabilitation and Treatment, Effective Programmes and Policies to Reduce Re-offending*. John Wiley & Sons, England.
13. Minor I.K., Wells, B.J., Sims, C. (2003). *Recidivism Among Federal Probationers—Predicting Sentence Violations*. *Federal Probation*, Jun 2003, Vol.67 Issue 1, 31-37.
14. Sootak, J. (2003). *Karistusõiguse alused*. Tallinn. Kirjastus Juura
15. Sootak, J. & Pikamäe, P. (2001). *Kriminaaltäitevõigus*. Tallinn: Ilo.

Normatiivmaterjalid:

1. Vangistusseadus. Selgitused (2000). Riigi Teataja, 58, 376
2. RTL 2007,18,279
3. <http://www.just.ee/1480>
4. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12963308>
5. Karistusseadustik 2002 <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12792390>

Avaldamata allikad:

1. Pärn, S. (2006). *Vihajuhtimine kui kognitiiv-käitumuslik meetod kinnipeetavate agressiivsuse mõjutamiseks Tartu Vangla näitel*. Lõputöö. Sisekaitseakadeemia.
2. Sõdda, E. (2007). *Kinnipeetavate tööhõive korraldamine Tartu Vangla näitel*. Lõputöö Lääne-Virumaa kutsekõrgkool.
3. Justiitsministeerium (2006). Riskihindamise käsiraamat 2006 .
4. Kinnipeetava X iseloomustused 17.03.2008 ja 30.12.2008

Lisa A
Universaalne ankeetküsitlus inspektor-kontaktisikule

Lugupeetud inspektor-kontaktisik

Kirjutan Sisekaitseakadeemias lõputööd teemal „Kinnipeetavate retsidiivsusrisiki hindamine Tartu Vanglas“. Teie käes on küsimustik, mille keskmes on küsimused riskihindamist nii ITK kui ka tingimisi enne tähtaega (ETV) vangistusest vabastamise menetluse raames. Autori eesmärgiks on uurida riskihindajate kohanemist jõustunud muudatustega, mis omakorda muutsid olulised erinevate osakondade töökorraldust. Samuti oleks eesmärgiks anda ülevaade riskihindamiste tulemuste analüüsimisel esinevatest probleemidest ja kitsaskohtadest vanglas ning esitada vastavasisulised ettepanekud probleemide/kitsaskohtade ületamiseks.

Kõik Teie vastused jäävad anonüümseks ning neid kasutatakse üldistatud kujul.

Uuringu läbiviija: Sisekaitseakadeemia korrektsiooni kaugõppe üliõpilane Kirsika Peterson

Hinnake palun kuivõrd olete Te nõus järgnevate küsimustiku väidetega. Selleks märgistage skaala arv ristiga: 1- üldse ei nõustu, 2-pigem ei nõustu, 3-raske öelda, 4-pigem nõustun, 5-nõustun täielikult. Sobiva variandi märgistamisel palun võimalusel hoiduda „raske öelda“ kasutamisest. Soovi korral saate oma arvamust avaldada vabavälja kasutades.

NÄIDIS:

1. Uue RH süsteemi sisseviimisel selgitati juhi poolt piisavalt muudatuste vajalikkust	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

ANKEETKÜSITLUS

1. Uue RH süsteemi sisseviimisel selgitati juhi poolt piisavalt muudatuste vajalikkust	1	2	3	4	5
2. Hindate heaks oma tehnilisi oskuseid töötada VangiSe riskihindamise programmiga	1	2	3	4	5
3. RH võimaldab paremini ja täpsemalt hinnata kinnipeetava ohtlikkust ja kriminoogeenseid riske	1	2	3	4	5
4. RH täitmine erinevate osakondade ametnike poolt lisab hinnangutele usaldusväarsust	1	2	3	4	5
5. RH põhjal koostatud ITK-d on kvaliteetsemad kui varasemalt koostatud ITK-d	1	2	3	4	5
6. RH tulemusena on mul parem ülevaade kinnipeetavate tegevuste planeerimisel vanglas	1	2	3	4	5
7. TEV ja ITK jaoks saan kogu informatsiooni kinnipeetava kohta RH-st ning neid saab usaldada	1	2	3	4	5
8 RH sobib individuaalse täitmiskava (ITK) aluseks	1	2	3	4	5
9. RH tegemiseks on rakendatud piisavalt inimressursse	1	2	3	4	5
10. ITK-de ja TEV iseloomustuste koostamiseks määratud tähtjad on minu jaoks reaalselt täidetavad	1	2	3	4	5
11. RH-s märgitud tegevused ITK jaoks on vanglas 1 aasta jooksul reaalselt täidetavad	1	2	3	4	5
12. Riskihindamiste koolitused andsid mulle vajalikud teadmised riskihindamiste nõuetekohaseks koostamiseks ning saadud andmete analüüsimiseks. (TEV iseloomustuste ja ITK koostamine)	1	2	3	4	5

13. Kas saite esmast RH koolitust ?

- a) enne alustamist,
- b) töö käigus,
- c) pole saanud.

(soovi korral on võimalik lisada

kommentaar).....

.....

.....

14. Mitu kinnipeetava Iseloomustust TEV raames ja ITK-d Te peate keskmiselt nädalas koostama?
(sooviksin tagasisidet 2008. a osas)

- 1).....keskmise RH TEV raames nädalas
- 2).....keskmise ITK raames

15. Kas leiate, et märgitud number on jõukohane arvestades kinnipeetavate arvu sektsioonis?

- 1) Jah
- 2) Ei

(palun põhjendage).....
.....

16. Palun Teil kirjeldada/loetleda 3 kõige enim ettetulevat probleemi riskihindamise tulemuste analüüsimisel

1) TEV iseloomustuse koostamisel

.....
.....
.....
.....
.....

2) RH põhise ITK koostamisel

.....
.....
.....
.....
.....

Vastaja andmed :

Sugu: M N

- Vanus: 1. alla 20 aastane
2. 20-30 aastane
3. 31-40 aastane
4. 41-50 aastane
5. 51-60 aastane
6. üle 60 aastane

- Sinu haridus: 1. keskharidus
2. kesk-eriharidus
3. õhtukool
4. vanglaametniku kutseõpe (lõpetamise aasta.....)
5. muu kutseõpe (milline.....)
6. korrektsioonialane kõrgharidus (lõpetamise aasta.....)
7. muu kõrgharidus (milline.....)

Tööstaaž praegusel ametikohal:.... .., tööstaaž vanglas... ..

Täna osutatud abi ja aja eest !